

article deals with the interpretation of the scholars' relation between Shevchenko's works and national folklore and ethnography. The contribution of N. Sumtsov to the development of the actual theme of the 19th century is traced as a separate problem of Shevchenko studies. The scientist noticed that despite the romantic framework of works of the early period Shevchenko offered new political and social themes, attracted and strengthened the national perspective. The researcher also noted that the poet was able to use the appropriate motive or the image of folk lyrics in the appropriate place which means he transforms or stylizes motives in his work. Sumtsov considered the influences / parallels in Shevchenko poetry as an official material for the creation of original works. N. Sumtsov accumulated observations and facts for future scientific research (later the monographs of A. Bahriya and F. Kolessy appeared, and academic comments to the artist's "Complete Collections"). The results of the work can be used in the preparation of general and special courses, textbooks, manuals for students, placement of encyclopedias.

Keywords: reception, folklore tradition, nationality, primary source, comparison, coincidences, folklore components, subject, motives.

УДК 821.161.2-95 Шевченко Тарас

Ю. Ковалів, д-р філол. наук, проф.
Інститут філології КНУ ім. Тараса Шевченка
profkovaliv@ukr.net

РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА В РАДЯНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Висвітлено специфіку літературознавчої й літературної рецепції творчості і постаті Т. Шевченка, що постійно зазнавала смислових спотворень, призначалася адаптації поета до потреб політики компартії, позбавляла його визначальних характеристик національної й художньої ідентичності, нівелювала його світоглядні концепції. Тому грубо нехтувався досвід фахового шевченкознавства, що сформувалося на початку ХХ ст. й діяло в еміграції. Це все пояснюється страхом радянської системи перед універсумом Т. Шевченка, яка інтерпретувала його в дозованих формах. Це позначилося й на літературі "соцреалізму" (типовий приклад – драматична поема "Шевченко й Чернишевський" П. Тичини). Та всупереч партійному тлумаченню Т. Шевченка з'явилися твори, в яких він поставав в іманентному сенсі – повість "В бур'янах" С. Васильченка, нереалізований мегароман "З сім'ї геніїв" Г. Хоткевича, особливо роман "В степу безкраїм за Уралом" Зінаїди Тулуб.

Ключові слова: роман, повість, ідеологія, адаптація до системи, шевченкознавство, шевченкіана.

Радянська влада тривалий час не знала, що робити з постаттю Т. Шевченка, як ввести його в шорсткі класові ніші марксо-ленінської ідеології. На відміну від царської Росії, яка постійно забороняла як твори поета, так і дні вшанування його пам'яті, комуністична система, очевидно під впливом націонал-комуністів, навіть декретувала Постановою Президії ВУЦВК (26 лютого 1921 р.) день народження Т. Шевченка як Всеукраїнське свято, а в серії "Бібліотека українських класиків" (ДВУ, тобто Державне видавництво України) були перевидані його твори поряд із творами інших українських класиків, часто оснащені передмовами і коментарями. То була інерція ще не приборканого більшовиками шевченкознавства, заснованого на межі XIX–XX ст. низкою аналітичних праць І. Франка, О. Кониського, В. Доманицького, М. Євшана, С. Єфремова, досвід яких використали науковці Української Академії наук (УАН, згодом – ВУАН), офіційно затвердженої актом гетьмана П. Скоропадського (14 листопада 1918 р.), яку знищила радянська влада (процес СБУ), протиставивши їй Інститут імені Тараса Шевченка, також приречений на ліквідацію. Створений на цих руїнах Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УСРР (1936) довго не міг відновити фахову роботу, часто вдавався до понятійної і тематичної підміни сенсів у більшовицькому дусі на кшталт роботі "Тарас Шевченко і Велика жовтнева соціалістична революція" Є. Кирилюка, в якій замість Т. Шевченка поставав несумісний із ним образ. Поета втискали в куці, мало властиві йому матриці революціонера-демократа, залежного від російських впливів, що позначилося на монографії "Шевченко і російська революційна демократія" Є. Шаблійовського. Аналогічними настановами керувалося й радянське письменство, перетворене партією на слухняні "гвинтик і коліщатко" своїх інтересів. Її страх перед цілісним Т. Шевченком, перед його національним універсумом не зникав ніколи – і в 60-ті роки, означені подіями біля пам'ятника поета в Києві, і руйнуванням вітража "Возвеличу рабів отих німих! І на сторожі коло їх поставлю слово" в Київському університеті тощо, хоча в цей час формувалося нове перспективне покоління шевченкознавців: І. Світличний, Михайлина Коцюбинська, В. Бородін, Ю. Івакін та ін.

Комуністична система повсякчас силкувалася адаптувати Т. Шевченка до своїх політичних та ідеологічних потреб, що вимагалось й від літератури. Задля цього влаштовували й урочистості загальносоюзного масштабу з нагоди 125-річчя від дня народження Т. Шевченка, відбувся ювілейний VI пленум правління Спілки письменників СРСР у Києві (4–6 травня 1939 р.), на який прибула велика делегація з Москви, очолена О. Толстим, та з інших республік Радянського Союзу. Визнання поета було позірне, позбавлене сутнього: вимальовувався класово непримиренний борець з експлуататорами – і все. Попри неприховані ідеологічні перевитрати, помпезні заходи виявили несподіване незапрограмоване системою значення Т. Шевченка. Його, дарма що адаптованого до викривленого класового дзеркала, вводили не лише до іконостасу, старанно вибудованого більшовиками (як і Ш. Руставелі), а й до інших літератур, мовами яких (російська, адигейська, башкирська і т. п.) з'являвся "Кобзар". С. Чиковані, радячись з М. Бажаном, П. Тичиною, М. Рильським, розпочав у 1935 р. перекладати поезії Т. Шевченка, які з'явилися на сторінках газети "Літературні Сакартвело" ("Літературна Грузія") та журналах "Чвені таоба" ("Наше покоління") і "Мтанобі" ("Світоч"), редагував книжку "Вірші та поеми" (1937) Т. Шевченка й "Кобзар" (1938). Ці й аналогічні явища компартійна пропаганда тлумачила як апіорний інтернаціоналізм Т. Шевченка. Так було в Каневі, коли Шевченків "Заповіт" читали в перекладі різними мовами, нехтуючи адекватним декодуванням тексту, де йшлося про "кров ворожу", тобто – кров окупантів, в "сем'я вольна, нова" не мала нічого спільного з СРСР. Водночас прикро вражало, що видання, передовсім україномовні, рясніли коп'юрами, не відповідали вимогам авторської волі. Принципи історичної правди підмінювала так звана партійність, "ідейно-політична грамотність", знання теорії марксизму-ленінізму, що нібито, як запевняли радянські письменники, озираючись на компартійних інструкторів, сприяло "правильно орієнтуватися в різних громадських і політичних діях" [2, 213]. У такому адаптивному річищі з'являлися твори, де постать Т. Шевченка зазнавала нестримної деформації, що спостерігалося у драматичній поемі "Шевченко й Чернишевський" (1939)

П. Тичини. Т. Шевченко постав з комплексом національної неповноцінності й меншовартості. Щойно повернувшись зі заслання, був нібито так заповнений російським критиком М. Добролюбовим, який годився йому в сини, підняв на глум Д. Мордовця, збайдужів до вчорашнього братчика М. Костомарова (як і до П. Куліша в повісті "Серце не жде" О. Ільченка), а при зустрічі з М. Чернишевським, з яким зроду не бачився, не міг приховати екзальтованої афектованості ("Та як же!.. Боже мій... який я радий! / Іще раз дай обняти... Ще..."). Тичинин персонаж не мав нічого спільного зі справжнім Т. Шевченком, образ якого, зазнавши профанації, втискувався у модель революціонера-демократа, сформованого за російськими взірцями, трактованими як альфа та омега світоладу: "Це Добролюбов і Некрасов! Герцен, і Огарьов, і Салтиков-Шчедрін! / А ти... щоб не дружив я? Так не буде!". Таке кривотлумачення, що практикувалося в літературі "соцреалізму", не мало нічого спільного з домислами, передбачало формування уявлень, ніби "класово свідомий" Т. Шевченко цурався П. Куліша, М. Костомарова (не лише за версією П. Тичини, а інших поетів, наприклад, – А. Малишка: "Тарас у кириломефодіївців"), з якими він насправді мав тісні творчих контакти, поділяв їхні погляди на життя, навіть коли вдавався до полеміки, розбудовував разом з ними національну літературу й культуру, закладав підвалини іманентного українства, активно друкував свої твори в Кулішевому журналі "Основа" тощо.

Т. Шевченко в інтерпретації радянської літератури ніколи не міг стати "на увесь зріст", як сподівався С. Васильченко, який спромігся зобразити його фрагментарно не тільки тому, що не вистало часу. Ментально чужому для українців більшовицькому режиму Т. Шевченко у всій повноті був не потрібен, тому від письменників вимагалось відповідати на соціальне замовлення компартії, ілюструвати її політику, що обернулося творчою поразкою не тільки для С. Васильченка. Він частково зміг відновити свій креативний потенціал у повісті "В бур'янах" (посмертно надрукована під назвою "Дитинство Шевченка", 1938), вже реалізований не у властивій йому імпресіоністичній манері, а в традиційній, реалістичній. То була перша книга проєктованого п'я-

тичастинного роману-епопеї "Широкий шлях" – початкова назва "Доля (Колочим терням)", що мала би складатися з таких розділів, як "Бур'яни", "В рабстві", "Слава", "Неволя та недоля", "Живий монумент" (існував ще один варіант: "В бур'яні", "Марна юність", "Воля! Слава! Талант!", "Знову бур'яни", "Згуки трубні"). Задум оформлювався поступово. Можливо, першим стимулом до роботи було замовлення підготувати доповідь на Шевченківські дні, що спонукало автора погортати "Кобзаря".

С. Васильченко постійно переосмислював постать Т. Шевченка, що засвідчує низка написаних у різні роки його статей і нотаток ("Музей ім. Т. Г. Шевченка", "Зичний голос", "Думки перед ювілеєм", "Гринченко о "Кобзарє""), оповідань ("Однієї ночі", "Чайка", "Чарівна книжка", "Шевченкові легенди"), інсценівок ("Під Тарасове свято", ""Кобзар" у селянській хаті", "Минають дні", "Іван Гус"), брав участь у впорядкуванні репертуарного збірника "Шевченкові дні" (1926). У 1920 р. прозаїк занотовував на звороті одного з аркушів: "Написати біогр[афічну] повість про Шевченка". Лише 1928 р. визрів план майбутнього широкоформатного історико-біографічного твору. С. Васильченко тривалий час перебував у пошуках жанрової ідентичності. Белетризовані оповідання Б. Грінченка та Марії Загірньої про І. Котляревського, Є. Гребінку, Г. Квітку, Т. Шевченка, Л. Глібова його не влаштовували, як і переповнені фактографізмом біографічні повісті В. Авенаруса ("Юність Пушкіна", "Гоголь-гімназист", "Гоголь-студент", "Дитячі роки Моцарта", "Молодість Пирогова"), романізовані біографії "Аліна й Костомаров", "Романи Куліша" В. Петрова. Беручи за основу слова поета "історія мого життя є частиною історії моєї батьківщини", С. Васильченко мав на меті в художній формі розкрити процес становлення самосвідомості й особистості поета в контексті порушеної, але збереженої сутності народного світу. Образ малого Тараса вийшов справді повнокровним, психологічно переконливим. Хоч автор в експозиції твору стилізував казку, його оповідь поступово переходить у неквапливе розкриття проблеми, уже порушеної в повісті "Талант": страждання неординарної особистості у потворному, брутальному світі, де людина – ототожнена з річчю, яку можна використати, продати або

купити. Тому, народжуючи сина, знаючи його майбутні поневіряння, Катря гірко стогнала: "Бодай уже ті діти не плодилися, що мають рости в неволі". Письменник спостеріг формування свого героя на різних вікових рівнях, акцентуючи розуміння невідповідності людського призначення до вимог соціуму, побудованих на абсурдних догмах. З ними малий Тарас, який відчув на собі тавро сирітства та вигнанства, уперше стрівся в дяківській "безтолковій школі", інстинктивно відчувши, що мусить переступити її потворний поріг, бо "десь далі ховається справжня наука – ясна, радісна...". Відкриття в собі здібностей художника посилювало усвідомленням пам'яті козацького роду, перетвореного на кріпаків, що мотивувало бунтарський порив, інтуїтивний, вроджений потяг до свободи. С. Васильченко помер, всіма забутий, у злигоднях 11 серпня 1932 р., так і не завершивши свого задуму.

Не зміг реалізувати своєї шевченкіани й Г. Хоткевич. Попри те що "з літературного процесу його викреслено" (А. Болаболченко), письменник заявив про себе восьмитомним виданням власних творів (1928–1932), яке з'явилося завдяки емігранту із Західної України В. Березинському, розпочав роботу над мега-романом "З сім'ї геніїв" (понад 1000 друкованих аркушів). То мала би бути тетралогія, що складалася з таких, умовно названих частин, як "Тарасик", "Тарас", "Тарас Григорович", "Шевченко". Г. Хоткевич постійно цікавився трагічною долею поета, про що свідчать його лекції "Чим Шевченко великий", музичні твори на слова автора "Кобзаря", зокрема хори "Гайдамаки", "Реве та стогне Дніпр широкий", дуети "Зацвіла в долині", "На незабудь моїх днів", квартети "Утоплена", "Хто мене виведе". Поряд з написанням роману його автор займався активною дослідницькою діяльністю, висвітлюючи у багатьох шевченкознавчих статтях (близько тридцяти) різні аспекти життя і творчості поета ("Дата життя і творчості Шевченка", "Чи був Шевченко у Варшаві", "Гулак-Артемівський С. І. і Шевченко", "Шевченко і Козачковський", "Автобіографічне у повісті "Художник"" тощо), деякі з яких досі не втратили свого наукового значення. Тетралогію Г. Хоткевич довів до викупу поета. Фрагменти твору свого часу з'являлися на сторінках журналу "Червоний шлях"

(1930. – Ч. 3; 1931. – Ч. 4), привернули увагу О. Білецького, який сподівався невдовзі побачити повне видання "повісті" про дитинство Т. Шевченка. Перша частина нереалізованої книги була вже передана ДВУ на рецензію М. Скрипнику, друга – чекала передруку на машинці. Рукопис твору аж у 60-ті роки виявили редактор журналу "Жовтень" Ю. Пастушенко й науковий співробітник архіву О. Купчинський. Таким чином у друці з'явилася повість окремою книжкою під назвою "Тарас Шевченко" (Львів, 1966) як скорочений варіант роману, що складався з трьох частин: "Дитинство", "Отроцтво", "Юність". І. Денисюк у передмові до цього видання розглядав його як жанровий різновид біографічної прози, в якій переважає "література фактів, а не рефлексій". Хоча під час роботи над твором прозаїк, використовуючи прийом домислу (наприклад, "У Ширяєва"), заповнив прогалини біографії Т. Шевченка, з'ясовував генеалогію Енгельгардів, рік переїзду майбутнього поета до Вільно та Санкт-Петербурга, припускав його перебування в охопленому польським повстанням Варшаві, не поділяв загальноприйнятого уявлення про навчання талановитого юнака у маляра Яна Рустема тощо.

Не спромоглася зобразити постать Т. Шевченка на "повен зріст" й Оксана Іваненко в повісті "Тарасові шляхи" (1939; завершено 1962). Вона радше в дохідній для масового читача художній формі проілюструвала події всього життя поета, завершивши твір ідеологічним примітивом "Початок епілога" з В. Леніним, А. Луначарський, Надією Крупською та ін. Значно активізувалася шевченкіана у 60-ті роки з нагоди ювілею Т. Шевченка, заповнивши її порожнечу 40–50-х років. То були переважно оповідання П. Панча, О. Пархоменка, М. Олійника, Є. Кротевича, П. Байдебури та ін. а також повісті "Син-кокос" Д. Косарика, "Багрянні тіні" й "Правда-мста" М. Рубашова, "Його кохана" В. Дарди, "Вітрила" Вас. Шевчука – автора роману дилогії "Син волі". Ця проза відповідала духові "соцреалізму", пом'якшувалася іноді родинним оточенням Т. Шевченка, його любовним пригодам. Ознаками хронікальності означено роман "Поетова молодість" Л. Смілянського, який досяг ефекту життєвої достовірності, однак образ Т. Шевченка лишився на декларативному рівні. Серед цих творів, що вихоплювали окремі фраг-

менти з його життя, з його універсального художнього світу, видається найвдалішим був роман "В степу безкраїм за Уралом" (1964) Зінаїди Тулуб, яка, повернувшись із заслання, вже опублікувала дилогію "Людолови" (1961). Письменниця зберігала родинну пам'ять, адже її дід О. Тулуб, якому присвячено її мемуари "Повість мого життя", був учасником Кирило-Мефодіївського братства. Значно більшим стимулом написання роману був зрозумілий їй "скорботний образ засланого поета і його трагічна доля в краю Зауралля", адже вона стала "вигнанницею, як наш Кобзар" [3, 1]. Зінаїда Тулуб проводить мимовільні паралелі між царською і радянською Росіями, що помітили критики, занепокоєні тим, що в романі Росія – "тільки жандарм, що придушує свободу, волю народів Середньої Азії і Казахстану" (Г. Владикін). У першому варіанті твору траплялися справді відверті осудження московської колоніальної політики, озвучені устами акина Абдрахмана ("задавили руські нашу свободу, задавили і пісню великої душі"), на що Т. Шевченко відповів: "У нас було татарське і польське іго, і досі в рабах ходимо". В остаточній редакції діалог вийшов з пом'якшеними акцентами, принаймні слово "руські" було замінено на займенник-натяк "вони". Проте викривальна тональність лишилася, дарма що в приглушеному вигляді, тому небезпідставно Карл Іванович Герн застерігав поета від необачних розмов, проводячи аналогію між сучасністю і часами "святої інквізиції".

Письменниця довго, починаючи з 1947 р., перебуваючи у сталінському засланні, працювала над своїм метанаративом, що позначилося на зміні його назви від "Кобзар і акин", "За бортом" до "В степу безкраїм за Уралом" – як ремінісценція вірша Т. Шевченка. Зінаїду Тулуб зацікавила почута від казаха Іскакова історія про аскера Тараса, зокрема його малювання портрета баєвої доньки Кульджан, якого вона подарувала закоханому у неї чабану, про гроші, які збирав поет цьому юнакові, аби він мав право взяти участь у байзі, про заручини молодят. Крім того, опрацьовувала, скільки їй дозволяли умови заслання, матеріали кос-аральської експедиції, спостерігала за новим для себе життям казахів, захоплювала краєвидами Заїлійського Ала-Тау. Лише повернувшись в Україну після реабілітації, змогла з дос-

кіпливістю, властивою радше науковцю, ніж письменнику, ретельно простудіювати монографії та інші документи, пов'язані з долею Т. Шевченка, відібрати достовірні факти, аби покласти їх в основу біографічного роману, вперше надрукованого в періодиці під експресивною назвою "За бортом". Зінаїда Тулуб дотримувалася принципів класичного метаратативу з притаманною йому, добре прописаною хронологічною послідовністю, з дотриманням причиново-наслідкових зв'язків викладу історичних подій та етапів життя персонажа. Твір в остаточній редакції складався з двох розділів, що мають виразні хронотопні ознаки, пов'язані з Орською фортецею та кос-аральською експедицією Бутакова. Тому статика замкненого, задушливого простору змінюється динамікою оповіді, викликаючи асоціації з романом подорожі. У романі розгорнуто кілька сюжетних ліній (поневір'яння Т. Шевченка на заслання, історія аулу Джентамир-бая, романтична любовна інтрига Жайсака і Кульджан, мандри до берегів Аралу), сконцентрованих довкола постаті головного героя, який повністю заповнює романний простір у другій частині твору. Документальні, історично достовірні факти, на які завжди покладалася письменниця, доповнені вимислом, зокрема безмежно закоханих один в одного Жайсака і Кульджан. Художня інтерпретація їхньої любові має не лише вальтерскоттівську традицію, а й доповнена мотивами станової нерівності молодят, ускладненими тим, що дівчина – заручена, а також переказами про неабияке походження героїв, бо виявляється, що чабан був теж знатного роду. Юнак, як і личить легендарному героєві, виявляє мужність у боротьбі з вовками, кмітливий в упокоренні орла, галантність у ставленні до коханої.

Крім широкоформатних картин у романі чимало детально виписаних епізодів, чи це стосується подробиць викладеного весільного кількаденного обряду казахів, чи розлогих описів облави на вовків, чи кос-аральської експедиції, опис якої строго відповідний нотаткам її керівника І. Макшеева ("Подорож киргизькими степами і Туркестанським краєм"), розбавлений побутовими сценками. Апелюючи до букви документа, письменниця не так відтворила хроніку подій, як розкрила "духовну трагедію людини, вкинуту у вороже їй середовище, і митця, позбавленого права самореалізації" [1, 156]. Заслання завдало Т. Шевченку

глибокої душевної травми, невимовних мук, "майбутнє стояло перед ним непроглядною темною запоною, а все, що оточувало, здавалося якоюсь клоакою, в якій мусіло догоріти його життя". Письменниця зважила те, що поет вважав страждання очисним процесом, про що він зізнався у листі до Анастасії Толстої, потверджував, що воно навчило любити ворогів, чого не навчить жодна школа, почуватися "як не досконалим, то принаймні бездоганим християнином" [4, 147]. Головний герой вперше в українській радянській прозі зображений без глянцю – "це не монумент, не скульптурний портрет. Він весь у русі, в розвитку, з усіма своїми глибшими і меншими суперечностями".

Серед письменників, причетних до шевченкіани радянської доби, означено три автора, які виходили за межі комуністичного клішування Т. Шевченка за вимогами компартійних ідеологем. Його постать у кожного з них вийшла частковою, не на "повен зріст", як того прагнув С. Васильченко. Він, як Г. Хоткевич, не вписувався в контекст радянського письменства, тому дозволяв собі свободу творчого мислення, що суперечило вимогам "політики партії". Очевидно тому в обох прозаїків творчий задум не був повністю реалізований. Зінаїда Тулуб висвітлила фрагмент заслання поета в Казахстан, свіжий у художньому осмисленні для української літератури, відкритий у простір міжнаціонального спілкування, що ніби не суперечило настановам "соцреалізму", хоча в підтексті помітний важливий семантичний вузол протистояння Т. Шевченка й казахів російській нівеляції, що лишився незмінний і в радянські часи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коврігіна Л. М. Історична романістика Зінаїди Тулуб: генеза жанру : дис. ... канд. філол. наук / Л. М. Коврігіна. – К., 2010. – С. 156.
2. Козланюк Л. Про себе та про літературу / Л. Козланюк // Мистецтво і революційна боротьба. – К., 1989. – С. 213.
3. Тулуб З. За бортом життя / З. Тулуб // Інститут рукописів і фондів Інституту літератури (ВРФЛІ). – Од. зб. – С. 1.
4. Шевченко Т. Твори / Т. Шевченко. – Чикаго, 1960. – Т. 10. – С. 147.

REFERENCES

1. Kovrihina, L. M. (2010). *Istorychna romanistyka Zinaidy Tulub: geneza zhanru* [Zinaida Tulub's Historical Roman: Genesis of the Genre]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv: Kyjivsjkyj nacionaljnij universytet imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian].

2. Kozlaniuk, L.(1989). Pro sebe ta pro literature [About myself and literature]. *Mystetstvo I revoliutsiina borotba – Art and revolutionary struggle*. (pp. 213). Kyiv [in Ukrainian].

3. Tulub, Z. Za bortom zhyzny [Overboard of life]. *Instytut rukopysiv I fondiv Instytutu literatury (VRFTIL) – Institute of Manuscripts and Foundations of the Institute of Literature* (p.1) [in Russian].

4. Shevchenko, T. (1960). *Tvory [Full edition of Taras Shevchenko's works]*. (Vol. X.). Chykhov-Kyiv [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 20.09.18

Y. Kovaliv, Dr. of Philology, Prof.

The Institute of Philology

Taras Shevchenko National University of Kyiv

PERCEPTION OF T. SHEVCHENKO'S CREATIVITY IN THE SOVIET LITERATURE AND LITERARY STUDIES

In the article the specificity of literature reception and figure of T. Shevchenko is highlighted. This reception was constantly subjected to semantic distortions, intended to poet's adaptation to the needs of the policy of the Communist Party that was depriving him of defining characteristics of national and artistic identity and leveling his philosophical concepts. The experience of professional Shevchenko studies, which was formed at the beginning of the twentieth century, was neglected and performed abroad. All this is explained by the fear of the Soviet system before the universe of T. Shevchenko, which interpreted him differently. This was also reflected in the literature of "socialist realism" (a typical example is the dramatic poem "Shevchenko and Chernyshevsky" by P. Tychyna). Despite party's interpretation of T. Shevchenko's masterpieces, there appeared works in which he arise in the immanent sense. For example the story "In Weeds" by S. Vasilchenko, the unrealized meganovel "From the family of geniuses" by G. Hotkevich and especially the novel "In the steppe beyond the Ural " by Zinaida Tulub.

Key words: novel, story, ideology, adaptation to the system, T. Shevchenko, literature about T. Shevchenko.

УДК 821.161.2: 82-94 Щоденник Шевченко

ОСОБЛИВОСТІ ПОЕТИКИ "ЖУРНАЛУ" ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Є. Лебідь-Гребенюк, канд. філол. наук, наук. співроб.

Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України

Lebid.E@nas.gov.ua

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім висвітленням заявленої теми у шевченкознавстві та потребою цілісного аналізу своєрідностей поетики "Журналу" Тараса Шевченка, специфіки індивідуального